

Abdalıyeva Gülzada KOŞOEVNA

ÇAĞDAŞ CEMİYETTE ANANEVİ TERBİYE METOTLARI¹

Alem açkıcı tesisinin direktörü Kırgızistan, Bişkek, Vasilyev sokağı,
355 e-mail: abdal2000@yandex.ru

Çocuk henüz büyümediyse kalem tutacak kadar büyük Yusuf Balasagunlu Nesillerin asırlardan süzülerek gelen zengin pratik- asıl kültürün göstergeleridir. Halk deyiminde olduğu gibi „geçmişin bilgi- geleceğe yol açar,,. Atalardan, babalardan gelerek devam etmeli olan manevi değerlerin, geleneklerin bu günkü nesillerin yetişmesinde önemli rol oynayabileceği faktörünü her zaman yeterince değerlendiremiyoruz maalesef. Ta çocukluk çağlarından başlayarak yeni bir neslin yetişmesinde Kırgız halkının şarkılarının, destanlarının, kültürel mirasın tüm potansiyelinin gücünden faydalanmak, bize göre, oldukça önemlidir. Bu değerler kullanılmadıkça onlar unutulup gider. Çağdaş günümüzde genç nesil milli köklerinden kopmaktadır, kendi diline örf-adetlerine bigane kalmakta, biz bunu kalp ağrısı ile denk görmekteyiz. Buna göre de yeni nesle milli ruhun aşılması, onlarda milli kimliğin gurur kaynağına dönüşmesi için önlemler alınmalıdır. Ta eski zamanlardan böyle bir değim vardır. „İhtiyarların sohbetini keseye topla,,. Bu ihtiyar insanların hayatta gördüğü, yaşadığı hikmetlere sayı ve onlardan örnek alma anlamındadır. T.N.Volkovun dediği gibi „Halk pedagojisi büyük pedojidir ve tüm büyük pedagojiler halka mahsustur. Manevi pedagoji değerlerle zenginleşmiş insan aldığı bilgileri tatbik etmeli ve yaymalıdır. Bu tecrübenin ilk merhalesi ise insanların okula kadarki yaşlardan itibaren terbiye

---

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen ‘Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’ nde bildiri olarak sunulmuştur

edilmesine başlamaktır. Kırgız halkı ta eski zamanlardan konuşma sanatına, söz sanatına büyük önem vermektedir. Bizim halkımızın asırlar boyunca ağızdan ağıza taşıdığı zengin kültürel mirasın büyük bir kısmı da okula kadarki zamanda insanın yetiştirilmesi için şart olan şifahi edebiyattır. Kırgızlarda ta eski zamanlardan bebeği yatağa yatırmak bile özel bir gelenek halini almıştır. Çocuk yatağa ninnilerle, şarkılarla koyulmuştur. Beşik şarkıları, uykudan önceki rivayetler büyük bir edebiyat külliyyatı halindedir. Beşik şarkıları sevgi, kaygı, annenin çocuğa verebileceği enerjinin ta kendisidir. Bu şarkıların verdiyi manevi gıda çocuğun tüm sonraki hayatını etkilemek gücünde olabilir. Çocuğun doğması halleri için karakteristik olan bir çok adetler ve gelenekler vardır. Doğan çocuğu ilk olarak her hangi bir kadın ellerine ala bilmezdi. Yalnız çocuğun annesinin izin verdiyi kadın onu ilk olarak ellerine alabilirlerdi. Bu kadının çocuk yetiştirmekte tecrübesi olmalı, ılımlı ve hoş huylu birisi olmalı idi. Çocuğa ilk banyo yapılacağı zaman suya azıcık tuz ilave ederdiler. İnanca göre, bu, çocuğun sağlam olmasını sağlardı. Çocuğu ilk defe yıkandığı zaman önce suyu ağza alıp oradan çocuğun üzerine akıtmak gerek idi. Çocuk yıkandıktan sonra atık suyu yurdun/evin/çadırın arka tarafına dökmek gerekiyor. Sonra çocuğun ağzına az bir miktar yağ konur ve yalnız bundan sonra anne ona süt vermeye başlardı. Bundan sonra bebeğe ilk gömleği giyindirirler ve buna „köpek gömleği,, (it köynek) derlerdi. Bu gömlek çocukları mutlu büyüyen anne ve ya babaların elbisesinden alınan parçalardan dikilirdi. Bu gömleği önce bir köpeğe giydirirler, daha sonra bebeğe giydirirdiler ki, bu da çocuğun yaşamasını dilemek anlamına gelirdi. Kırgızlarda çocuklara ad v ermekte özel bir isteklerle bağlıydı. Köyün bir ihtiyar adamını davet edip çocuğa ad vermesini isterdiler, o da kendi isteğine göre bir ad seçerdi. Bazen çocuğu doğduğu günün adını verirdiler. Bebeğin doğum haberini aileye yakın olan birisi yurda haber verirdi. Adamlar bu haberi getirene hediye verirdiler. Haberi getirene verilen hediyeye „sügünçü,, derlerdi. Bebeğin doğduğu günden kırk gün geçtiğinde „kırkı,, ve ya „kırk gün,, töreni yapardılar. Bu 40 gün boyu

bebeğin yaman ruhlardan korunması vacib sayıldları. Doğduğundan 3 gün bazena,,beşik toy,, adlanan güne kadar yurtda ışıklar yakar, bebeğin beşiğinin yanına bıçak koyardılar. 40 günün tamamında köylüler davet edilir, bebeğin ailesi imkanlarına uygun olan bir hayvan keser ve ziyafet yapardı. Aynı günde bebeğin saçları kesilirdi ve buna „kırkın,, derler. 40. gün bebek için özel elbiseler — çapan, topu (kafa giyimi), gömlek (köynek) dikilirdi. Bu gün bebeğe giydirilen gömlek „kırk köynek,, olarak adlanır. Bebek doğarken onun göbeğini kesen kadın göbeğin yerini 40 kaşık su ile yıkardı. Göbek kesilen gün 40 adet yağlı ekmek (may tokoç) pişirilir ve çocuklara paylardılar. Kırgızlarda çocuğun beşiğe koyulduğu merasim için ocağa „Umay anne,, (Umay ene) dualarının okunması korunmaktadır. Yaşlı bir kadın, çoğu zaman bebeğin babasının annesi bebeğin beşiğini kolları üzerine alıp yurdun ocağının çevresinde sağdan sola olmakla 3 kere çevrilir. Ocağa yağ parçası atarak „Bay bol,, (zengin ol) „kuday tilegenin bersin,, (tanrı dileklerini versin), „köp yaşa,, (çok yaşa) demeli idi. Sonra Umay anneye hitaben „Umay enesi uktat,, (Umay annesi buna uyku ver) „Beşik enesi bek karma,, (beşik annesi sıkı tut) ve ya „Umay ene, Batma- Zuura, balamdı sakta,, (Umay anne, bebeğimi koru) gibi dualar ederdiler. Okula kadarki dönemde ise çocuğun yetişmesi için oyunların önemi vardır. Halk oyunları çocuk terbiyesinin önemli bir kısmıdır. Bu oyunlar çocuğun bu yaşına kadarki ritim ve müzik duyguları ile uyum saklar, ayrı, çocuklarda karakterin formalaşmasına yardım Tarih boyu ve tarihten önceki dönemlerden başlayarak Kırgız halkı bu adet ve geleneklerle öz çocuklarını yetiştirmiş, onların Kırgız toplumuna kaynayıp-karışmasını saklamış ve milletin simasını bu yollarla muhafaza etmişler. Çocuklara verilen dikkat ve kaygı gitmez, sarf edilen emek mutlaka etkisini gösterir. Ta eski zamanlardan Kırgızlar çocuğun, özellikle erkek çocukların yalnız fiziki gücüne değil, aynı zamanda ruhunun ve müzik zevkinin de gelişmesine ciddi önem vermişler ve çocukları bu prensiplerle terbiye etmişler. Bu gelenek çağdaş terbiye ve pedagojinin metotları ile ters değil, aksine, daha da zenginleştirir.

Bu gelenekleri devam etmek de her bir Kırgız ailesinin, genç anne ve babaların kutsal borcudur.